

Umowa o pracę sportową

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

Pragnę podziękować mojej rodzinie, rodzicom – *Renacie* oraz *Jackowi*, babciom – *Grażynie* i *Lidii*, a także wszystkim moim przyjaciołom. Bez ich wieloletniego wsparcia ta monografia zapewne nigdy by nie powstała.

Jednocześnie chciałem wyrazić podziękowania dla wszystkich osób, które spotkałem na mojej dotychczasowej drodze naukowej, i tak m.in.: promotorowi mojej pracy doktorskiej prof. *Krzysztofowi Stefańskiemu* za niezwykle wsparcie merytoryczne i okazaną życzliwość, prof. *Zbigniewowi Góralowi* za okazane zaufanie, prof. *Agnieszce Górnicz-Mulcahy* oraz prof. *Krzysztofowi Walczakowi* za przygotowane recenzje i wszystkie merytoryczne uwagi, które uczyniły niniejszą publikację pełniejszą, a także dla prof. *Katarzyny Serafin* za sporządzenie recenzji wydawniczej.

Szczególne podziękowania kieruję do pracowników Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie kontynuuję moją przygodę z pracą naukową, w tym w szczególności: dziekana prof. *Grzegorza Karasiewicza*, prodziekana prof. *Igora Pośtuły*, prof. *Krzysztofa Walczaka* oraz dr *Barbary Godlewskiej-Bujok*.

*Michał Matuszak*¹

Każdy z nas, kiedy zamyka swoje oczy i próbuje wyobrazić sobie sport, widzi zapewne co innego – począwszy od biało-czerwonych barw narodowych trzepoczących dumnie na rozedrganym od dźwięków śpiewanego wspólnie hymnu wietrze, przez twarze ulubionych sportowców szczęśliwych po ukończeniu z sukcesem swojego startu, aż po chwile smutku i łez meandrujących nieśmiało po policzkach kibiców. Sport, który widzimy zamykając oczy, włączając transmisje telewizyjne czy śledząc wiadomości z życia naszych ulubionych sportowców, jest jedynie wycinkiem z wielu obliczy współczesnego sportu.

Myśląc o sporcie, zazwyczaj automatycznie myślimy o tych największych – o gladiatorach naszych czasów, którzy na największych arenach świata w blasku reflektorów przesuwają kolejne granice ludzkiej siły, wytrzymałości i zdolności. W naszej powszechnej ocenie ci współcześni gladiatorzy zarabiają absurdalne pieniądze, grając w klubach, których roczne budżety porównywalne są z budżetami niektórych mniejszych państw.

¹ *M. Matuszak* jest adwokatem, doktorem nauk prawnych oraz adiunktem na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, ORCID: 0000-0003-2794-3634.

Myślmy o spektakularnych sukcesach *Roberta Lewandowskiego*, *Agnieszki Radwańskiej*, *Kamila Stocha* czy *Roberta Kubicy*.

Taka perspektywa sportu jest jednak niepełna.

Sport to także historie nagłych kontuzji, które zatrzymywały całą karierę sportową, to historie zawodników, którzy z powodu braku środków do życia musieli porzucić marzenia o rywalizacji, to historie sportowców, którzy latami walczyli z samotnością i depresją, historie młodych juniorów, którzy wstawali codziennie przed świtem, by pogodzić treningi ze szkołą, to historie zawiedzionych nadziei sportowców, którym na przestrzeni lat zabrakło niewiele do życiowego sukcesu – sekundy czy centymetra, to historie osób, które sprzedawały wielopokoleniowe majątki, aby mieć środki na opłacenie dalszych treningów. Sport to historie tysięcy godzin morderczych zajęć, setek nieprzespanych nocy, dziesiątek doznanych urazów oraz jednej nadziei, która pozwala wciąż walczyć o lepsze jutro.

Powyższe wskazania determinują sport jako współczesne wyzwanie cywilizacyjne – w tym również w odniesieniu do prawa sportowego. Niniejsza dysertacja jest swoistą odpowiedzią na te determinanty.

W niniejszej pracy szczegółowo zostaną przeanalizowane prawnie możliwe podstawy zatrudnienia sportowca (umowy cywilnoprawne, umowa o pracę, prowadzenie własnej działalności gospodarczej) oraz porównane zostaną regulacje federacji sportowych oraz polskich związków sportowych z prawem powszechnie obowiązującym. W szczególności zaś niniejsza praca ma na celu przedstawienie odpowiedzi na dwa fundamentalne pytania, po pierwsze, czy w realiach XXI wieku sportowiec może skutecznie świadczyć swoją pracę na podstawie umowy o pracę w jej obecnym brzmieniu oraz po drugie, czy zasadne, a być może nawet konieczne, jest wprowadzenie nowego rodzaju umowy, tzw. umowy o pracę sportową, która dedykowana byłaby profesjonalnym sportowcom.

W konsekwencji główną tezą niniejszej pracy jest istnienie uzasadnionej potrzeby wprowadzenia do systemu prawa pracy umowy o pracę sportową, która będzie dedykowana potrzebom profesjonalnych sportowców.

Praktyka zatrudniania sportowców jest różna, co jest zdeterminowane zarówno specyfiką samej dyscypliny (m.in. czy należy do sportów zespołowych czy też indywidualnych oraz możliwościami jej komercjalizacji), jak i przepisami federacji sportowych i odpowiedniego polskiego związku sportowego. Współczesna praktyka wskazuje na marginalne znaczenie umowy o pracę jako podstawy zatrudnienia sportowców – głównie ze względu na kwestie jej niedostosowania do realiów sportu oraz kwestie podatkowe. Kwestie optymalizacji podatkowej w zatrudnieniu są widoczne niemalże w każdym sektorze gospodarki, a pomimo to umowa o pracę jest w nich wykorzystywana po wielokroć częściej niżeli w sporcie, co wskazuje, iż to pierwsza z przyczyn ma charakter skutkowo nadrzędny.

Zarówno w doktrynie prawa pracy, jak i prawa sportowego powstawały pojedyncze monografie naukowe poświęcone zagadnieniom świadczenia przez sportowców pracy, m.in. napisana przez *Wiktora Cajselę*: „Podstawy prawne zatrudnienia zawodników

profesjonalnych” (2004), *Andrzeja Kijowskiego*: „Sytuacja prawna sportowca wyczynowego” (1984) oraz „Prawne problemy sportu zawodowego” (1995). Ponadto na przestrzeni ostatnich lat zaczęły coraz częściej pojawiać się artykuły naukowe, które punktowo przedstawiają wybraną problematykę ze styku prawa pracy oraz prawa sportowego. W ocenie autora niniejszej dysertacji brak jest obecnie wyczerpującej pracy badawczej, która przedstawiałaby problematykę zatrudnienia sportowców w realiach XXI wieku, w szczególności zaś wobec postępujących procesów globalizacyjnych oraz zmieniającego się wciąż katalogu źródeł prawa sportowego. Ponad piętnaście lat od ostatniej znaczącej publikacji w tym zakresie w pełni stanowi usprawiedliwienie dla podjęcia tego tematu. Przez te lata nie tylko zmienił się sam sport, ale również sytuacja wewnątrz krajowa – *de facto* uchylono ustawę z 29.7.2005 r. o sporcie kwalifikowanym² oraz ustawę z 18.1.1996 r. o kulturze fizycznej³, wielokrotnie znowelizowano KP oraz wprowadzono prawodawstwo unijne.

W niniejszej rozprawie wykorzystano przede wszystkim następujące metody badawcze: dogmatyczno-prawną (analiza literatury przedmiotu, analiza aktów normatywnych oraz judykatury) oraz prawno-porównawczą przez porównanie wybranych elementów systemu prawnego Wielkiej Brytanii oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki. W ramach badań przygotowano również ankietę skierowaną do czynnych zawodowych sportowców, a także pisma do polskich związków sportowych oraz wybranych ministerstw w trybie dostępu do informacji publicznej.

Zakresem niniejszej pracy objęci są zawodowi sportowcy, którzy uzyskują z wykonywania pracy sportowej określone środki finansowe. Koncepcja umowy o pracę sportową ze względów funkcjonalnych skierowana jest przede wszystkim do sportowców dyscyplin zespołowych oraz tych sportowców, którzy pozostają w stosunku pewnego podporządkowania. Umowa o pracę sportową w założeniu ma być nową podstawą zatrudnienia dedykowaną dla profesjonalnych sportowców, dlatego też poza jej zasięgiem pozostaje jej amatorskie i rekreacyjne uprawianie, które realizowane jest poza stosunkiem umownym. Poza tematem pracy pozostaje ponadto zatrudnienie sportowców w ramach innych stosunków zatrudnienia, w tym m.in. strażaków, wojskowych czy policjantów.

Ze względu na objętość i złożoność rozważań niniejsza praca nie obejmuje innych zawodów współwystępujących w sporcie, m.in. trenerów, selekcjonerów, instruktorów, sparingpartnerów czy fizjoterapeutów. Autor nie wyklucza jednak, że część z tych zawodów również mogłaby w przyszłości zostać objęta nowymi regulacjami prawnymi.

Całość pracy została podzielona na pięć głównych rozdziałów, które pozostają jednak ze sobą w ścisłej korelacji wywodu intelektualnego czynionego w całości pracy.

Do zagadnień wstępnych niniejszej pracy zaliczono wszelkie elementy faktyczne oraz prawne, które wpływają bezpośrednio lub też pośrednio na kształt świadczenia pracy we współczesnym sporcie. W tym rozdziale szczegółowo przeanalizowano kore-

² Dz.U. Nr 155, poz. 1298 ze zm.

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675 ze zm.

lacje prawa sportowego z innymi dziedzinami prawa, w tym w szczególności z prawem pracy, wskazano na znaczenie procesów zachodzących w obrębie sportu (m.in. globalizacji, kosmopolityzmu, europeizacji prawa sportowego) na faktyczny kształt i charakter pracy sportowej, przedstawiono katalog źródeł prawa sportowego pochodzącego zarówno od ustawodawstw krajowych, jak i pochodzących od podmiotów prywatnych – głównie opartych na szwajcarskim prawie stowarzyszeniowym. W pierwszym rozdziale, w odniesieniu do powyższego, podjęto próbę dokonania charakterystyki profesjonalnego uprawiania sportu oraz próbę zdefiniowania pracy sportowej jako dwóch kluczowych elementów niezbędnych do dalszych rozważań. Przeanalizowano kluczowe orzeczenia TSUE w zakresie istoty sportu oraz swobody pracy sportowców na terenie wspólnoty – m.in. orzeczenia *Walrave & Koch*, *Donà* czy *Bosman*.

W drugim rozdziale autor niniejszej dysertacji pragnął spojrzeć na przedmiotową problematykę szerzej – z perspektywy zewnętrznej do polskiego porządku prawnego. Przedstawiono wybrane zagadnienia z ujęcia prawnoporównawczego, które koncentrują się na wybranych aspektach ustawodawstw amerykańskiego oraz brytyjskiego w zakresie sportu, ze szczególnym zaś uwzględnieniem rozwiązań dotyczących zatrudniania sportowców oraz funkcjonowania umów o pracę w sporcie.

W rozdziale III przedstawiony został pełny katalog aktualnych podstaw prawnych zatrudnienia sportowców w Polsce, uwzględniający rozważania dotyczące umowy o pracę, umów cywilnoprawnych (zlecenia czy też dzieła), prowadzenia własnej działalności gospodarczej, a nawet problematyki stypendiów sportowych. Z punktu widzenia prawa pracy zostały przeanalizowane szczegółowo obowiązki sportowca jako strony kontraktu sportowego, zdolności pracownika do podjęcia pracy sportowej, a także występowania elementów umowy o pracę w kontraktach sportowych – tj. elementów dobrowolności, osobistego świadczenia pracy w sposób ciągły, dyspozycyjności i podporządkowania pracodawcy, wykonywania pracy na rzecz pracodawcy oraz odpłatnego charakteru zatrudnienia. Powyższe elementy pozwoliły na analizę rzeczywistego charakteru obecnie zawieranych umów w profesjonalnym sporcie i uwidoczniły one liczne elementy stosunku pracy w nich występujące.

Rozdział IV stanowi naturalne rozwinięcie rozdziału poprzedzającego przez dokonanie konfrontacji poczynionych w nim ustaleń z praktyką zawierania kontraktów o profesjonalne uprawianie sportu. W tym zakresie autor niniejszej pracy przeanalizował wiele dokumentów wewnętrznych polskich związków sportowych, a także samych kontraktów poszczególnych sportowców. Wskutek powyższej analizy autor przedstawił elementy modelowe w kontraktach sportowych, które pozostają trudne do pogodzenia albo wręcz niezgodne z przepisami KP, w tym m.in. zobowiązanie pracownika do poddania sporów pracowniczych pod sąd polubowny, stosowanie kar umownych, zwiększona stabilność kontraktowa, rozumienie czasu pracy sportowców czy też stosowanie kar dyscyplinarnych. Autor podejmuje ocenę tych elementów wskazując jednocześnie, które z nich powinny i mogłyby być wprowadzone do ewentualnych nowych rozwiązań prawnych w zakresie umowy o pracę sportową.

Rozważania wszystkich poprzedzających rozdziałów znajdują swoje odzwierciedlenie w rozdziale V, który stanowi próbę analizy otaczającej współczesny sport rzeczywistości w kontekście zasadności wprowadzenia nowego typu umowy o pracę, która została przez autora rozważona zarówno z perspektywy samych zawodników, jak i z perspektywy związków sportowych. W tym zakresie przedstawiono główne założenia nowej umowy o pracę sportową.

Charakter niniejszej pracy należy określać bardziej jako interdyscyplinarny – tak samo jak interdyscyplinarną dziedziną prawa jest prawo sportowe. Główną oś niniejszej pracy stanowią rozważania dotyczące prawa pracy, jednak znajdują się również liczne elementy innych dziedzin prawa: prawa cywilnego, prawa europejskiego, prawa międzynarodowego, prawa podatkowego, a nawet innych dziedzin nauki: politologii, socjologii czy stosunków międzynarodowych. Szersze ujęcie przedmiotowej problematyki jest niezbędne dla przedstawienia sportu jako dynamicznego zjawiska, a w konsekwencji umożliwienia precyzyjniejszej analizy prawa względem niego.

[Przejdź do księgarni →](#)